

רשת מסרים קצרים בחינוך - קפיצת מדרגה בהישג יד

דר' אברום רותם, אפריל 2009.

מפורסם ב- <http://avrumrotem.com>, הכולל את זכות היוצרים ופרוט תנאי השימוש.

1.....	תקציר
2.....	הצגת הנושא
2.....	מיקרובלוג – מסרים אישיים קצרים
6.....	הטוויטר כהתגלמות מיקרובלוג
8.....	ביקורת על המיקרובלוג
9.....	מיקרובלוג ככלי לשימוש בארגון ובחינוך
11.....	היערכות לשעת חירום באמצעות "ציוצים"
11.....	סיכום

תקציר

במאמר זה מוסברת תופעת המיקרובלוג (מסרים קצרים מוגבלים באורכם למספר קטן של תוים) ומהותו הטכנית, חברתית ותרבותית. המיקרובלוג איננו אופנה חולפת, למרות הביקורת החריפה המוצדקת על התופעה החברתית-תקשורתית המלווה אותה. המיקרובלוג, ויישום "ציוצים" באמצעות היישום המוכר – **טוויטר**, ככלי לניהול מידע קבוצתי, ארגוני כמו גם חינוכי, הנו קפיצת מדרגה בניהול ארגון ובית ספר. השילוב של דיווחים קצרים על ידי חברי הקבוצה/ הארגון, המלווים במידע נוסף באמצעות הפניות גם במדיות נוספות ("מיקרומדיה") על מדיית הטכסט כתוב, תוך שילוב הסלולר בעדכון באמצעות SMS - מהווים תופעה חדשה, יישומית ומרתקת בציפיות הקונקרטיים לחינוך איכותי יותר. שילוב "ציוצים" - דיווחים סדורים של הלומדים במהלך תהליך הלמידה, הנו התפתחות חשובה בשילוב הטכנולוגיות בחינוך אל עבר מורה מקוון, כתה מקוונת ובית ספר מקוון, שניתן ליישם כאן ועכשיו, בכלים חינוכיים, לצד הפורטל הבית ספרי. יש לצפות שבעתיד הקרוב מאד, "ציוצים" ישולבו גם בכלי הניהול הארגוני-פדגוגי של הפורטלים החינוכיים, ובכך נתקדם עוד שלב חשוב אל עבר בית ספר מקוון, בו הלמידה הופכת לחלק מאורח החיים, במהלך כל שעות היממה.

כלי הווב 2.0 מתעדכנים כל הזמן. מדובר בכלים שיתופיים ברמות, באיכויות ויישומים שונים. למרות שאין כוונה מראש של ממצאי הכלים לתכנן מערכת שלמה של תקשורת ושיתוף, יש לראות בכלים המפותחים חדשות לבקרים, חלקים ממעטפת מערכתית כוללת של שיתופיות וְחִבְרוּת. מעטפת העוסקת בפרדיגמה חדשה של ניהול מידע חברתי-ארגוני, הכוללת את כל חברי הארגון, כמו גם מידע ציבורי לכול. יש לבחון כל כלי רק על פי מה שניתן לעשות באמצעותו, ולשם כך להבין את מהותו, ולנסות לראות בעיניים פקוחות את תרומתו לחברות ולשיתופיות ברמת מערכת, חברה ומשתמש. כך גם נביט על המיקרובלוג שהפכה כיום לאופנה מובילה בשיח הציבורי. מדובר על ביזור מידע ברשת חברתית, בה מתממשת תקשורת מקוונת באמצעות מסרים קצרים-תמצות המסר ועיקרו בלבד. בהזדמנות זו נתעלם מסיווגים של כלים אלה בקטגוריות כמו [ווב 2.5 או ווב 3.0](#)¹, שפרט לשם חדש וסיסמאות, אין דבר מה משמעותי שראוי עדיין לאזכור, לפחות לא כעת (אפריל 2009). אנו נדבק בתפיסה שמדובר, עדיין, בכלי שיתוף ווב 2.0 (Web 2.0) ולא מעבר לזה.

מטרת מאמר קצר זה הוא לחשוף בפני סגל ההוראה במערכת החינוך, ולעדכנו בכל המדובר "במסרים קצרים" (שניתן לסיווג תחת הכותרת "מיקרובלוג"), ואולי אף לעורר סקרנות לשם בדיקה ושימוש, גם לשם יישום מידי בכתה. בעקרון מדובר על תפיסה טכנית-חברתית חשובה, במיוחד לארגונים כמו גם לחינוך, הראויה לדיון מעמיק. זאת למרות שהטוויטר בפרט, עלה לכותרות השיח הציבורי תוך עיסוק מיותר, רהבתני וילדותי בתחרות הרייטינג של הכניסות²; תוך יהירות לא בוגרת של ממצאי הטוויטר³, ולצד נבואות הזעם שמדובר באופנה חולפת ולא חשובה⁴. כל אלה ועוד מטשטשים את החדשנות בתפיסת ניהול מידע בחברה באמצעות מיקרובלוג, ואת חשיבותה.

מיקרובלוג – מסרים אישיים קצרים

היומנרשת (בלוג) והוויקי הופכים כיום (אפריל 2009) יותר ויותר לבני בית גם במערכות החינוך. אמנם, כפי שכבר נטען זה שנים אחדות, סביבה מקוונת המושתתת על שיתופיות, איננה מתאימה לשירות החינוך המסורתי והמוכר, ויש לעשות שינוי משמעותי לפרדיגמת חינוך אחר (קהילה מבנה ידע). למרות כל זאת ישנם אינסוף פעילויות, ואף יישומים ייחודיים לחינוך, שעצם השימוש בהם, אפילו מתוך שלא לשמה, מקרב אותנו אל השינוי הפרדיגמתי המיוחל. מדובר על שימוש מרתק של יומני הרשת (בלוגים) וויקי בחינוך,

---

1 Web 2.5; Web 3.0 http://news.cnet.com/8301-13953_3-9913809-80.html

2 אשטון קוצ'ר ולארי קינג מתחרים על פסגת טוויטר, מאת עודד ירון, "הארץ" 12.4.2009. <http://www.haaretz.co.il/captain/pages/ShArtCaptain.jhtml?contrassID=11&subContrassID=4&itemNo=10787> 72

3 את מי מעניין הטוויטר הזה בכלל, מורין דאוד, ניו יורק טיימס ("הארץ", 27.4.2009, תרגום לעברית) <http://www.haaretz.com/captain/spages/1081275.html>

4 "יתכן שמדובר בטרנד שיחלוף כלעומת שבא וימצא את עצמו בבית הקברות של האינטרנט לצד הצ'טים". אהוד קינן, YNET, 12.4.2009 <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3697641,00.html>

בהיקפים ומגוון המתרחבים מידי יום, ואפליקציות מגוונות אחרות של שיתופיות ותקשורת מקוונת במרחב אנושי-חברתי שאין לו גבולות.

האבולוציה של הבלוג והוויקי – כלי שיתוף והחלפת מידע, כמו גם הנצחתו, ממשיכה באינטנסיביות מרתקת של פיתוחים שונים, המתנקזים אל עבר הרשת החברתית. החל מ-2005 לערך החל שיח מקצוענים סביב המיקרובלוג - מסרים קצרים ברשת, כשפועל הופיעו לציבור הרחב בשלהי 2007, בה הרשת החברתית עברה ל"ציוצים" או ל"קצרים", כלומר, לתקשורת המגבילה עצמה למסרים קצרים בלבד.

המיקרובלוג הנו המשך טבעי לטלגרף, למברק, למסר על ידי שליח, לזימונית, למסרים המידיים באמצעות הצ'ט המקוון (שנעלם לנו לאט מהנוף), למסרים מידיים-SMS המבוסס על טלפוניה ועוד. אך כל אלה מושתתים על ההנחה שבני השיח הם מועטים, מוכרים מראש, ואין לאחר עניין מיוחד בהם. הרשת החברתית שינתה גם את מהות המסר הבינאישי, שהופך לציבורי, כמו גם את נוף ניהול המידע החברתי-ציבורי, ומעתה כל כלי מבוסס על רשת חברים, וחברים של חברים. חברות זו מחולקת לשלשה סוגים:

(1) קבוצת המעריצים, העוקבים אחריו (Follower): קוראים את מה שאתה כתבת, שבחרו בך מראש או באקראי.

(2) קבוצת המוערצים על ידך, שאחריהם אתה עוקב (Following): אתה קורא מה שאחרים, הנבחרים על ידך, כותבים.

(3) קבוצת חברים בקבוצה כמו גם בארגון: עונים אישית לך במסר פרטי או גלוי לכל (מסר ציבורי).

במיקרובלוג המסרים הופכים דיאלוג בינאישי למסר שקוף לכול. המסר הופך לדיווח, (למשל בטוויטר - "מה אני עושה עכשיו"), ובכך המשתמש מביע את אישיותו, את עצמיותו בפומבי, ומחלק מידע שעשוי לשרת את הקבוצה, הארגון והחברה בכלל. בשיח הציבורי דהיום, אין בדרך כלל התכוונות לקהל קוראים ייעודי, העיקר שיהיו רבים (וכמובן שיהיה נחמד אם נשיא ארה"ב, או זמרת-על אפנתית יהיו אחד מהם). המסר הפך לרייטינג-מדד מספר הקוראים את המסרים שלך, שהם תחושותיך האישיות, דיווחים, מידע אישי שמצוי ברשותך או אף יצרת אותו, על ידי ציבור שרובו אינך מכיר בכלל.

מדובר כאן על תפיסה חדשה של דיווח וביזור מידע, שללא ספק לא רק שלא תיעלם, כפי שמנבאים אלה שבדוקים רק איך עושים מזה כסף כאן עכשיו, אלא תהפוך לעוד הבט בניהול המידע, וליעול דרכי עבודה של כל ארגון, גם ארגון לומד כמו בית-ספר. מסרים קצרים יהפכו (בעצם כבר הופכים עכשיו⁵) לחלק בלתי נפרד מכל כלי שיתופי, ארגוני, רשת חברתית וכלי הכלאיים ביניהם.

הכלים המרכזיים לצורך זה הם תחת הקטגוריה של "מיקרובלוגים". יש להעיר כאן שלא נתפלא אם שם זה ישונה בהמשך הזמן, כי מדובר על תפיסה צעירה מאד המתגבשת כעת.

5 ראו ברשת פייסבוק (כמו גם באדיו-רשת ועוד רשתות חברתיות "ותיקות" יחסית): בראש דף הבית מופיע אפשרות למסר קצר "על מה

אתה חושב" – שתף) כמענה לפופולריות עצומה שזוכה לה בימים אלה הטוויטר.

מיקרובלוג הוא שם הכולל (כרגע) את כל האמצעים הקיימים המאפשרים לשלוח מסר קצר ומוגבל כטקסט או כטקסט כלשהו במדיה אחרת, המכונה "מיקרומדיה" (מושג [הופיע ברשת](#) בשנת 2000⁶) שהוא במדיה שאינה דוקא מדיית טקסט כתוב: קובץ שמע קטן, תמונה, קליפ ווידאו קצר וכד'. מסר זה מפורסם כבלוג, כלומר לכלול או בקרב קבוצה הנבחרת על ידי השולח/ היוצר.

המיקרובלוגים מבוססים על הפצת מידע במסרים קצרים באמצעות שילוב, למעשה איחוד, של הטלפוניה והרשת. שילוב זה הופך לאורח טכנולוגי נפוץ המאפשר מסרים בכתב, בשמע וביזואליה.

ככלל, מסרים נוצרים ומתפרסמים באמצעים מוכרים שונים כמו:

<p>הודעות טקסט כתוב קצרות. השירות הידוע והנפוץ ביותר הוא בסלולר SMS – (Short Message Service) של 160 סימנים (כולל רווחים), ובחפיצים (גאדג'טים) דיגיטליים אישיים שונים שחלק מתפקודם מסתמך על תקשורת סלולרית (לא בהכרח טלפוניה). לצד זה ניתן למנות גם את המסרים הטקסטואליים בכלי רשת שונים. השימוש הנפוץ והמקובל הוא הודעות אישיות, שירות SMS ומסרים מידיים ברשת גם לתפוצה רחבה בהרבה. הטוויטר למשל, הוא שילוב בין השניים, למעשה איחוד של הטלפוניה והרשת. שילוב זה הופך לאורח טכנולוגי נפוץ המאפשר מסרים בכתב, בשמע וביזואליה.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • מסרים קצרים באמצעות הטלפוניה
<p>מסרים (הודעות) מידיים IM – (Instant messaging) הם תקשורת סינכרונית (בזמן אמת) בין דוברים (בדרך כלל 2, אך יתכן גם יותר). מרבית ההודעות מבוססות טקסט כתוב, אך ניתן להעביר גם קבצים מסוגים שונים, כולל תמונות ושמע. מדובר על כלים רבים הפועלים באמצעות הרשת, ומוכרים היטב. כיום המשוכללים שבהם מאפשרים שיחות שמע ושיחות ווידאו. (מסנג'ר, גוגל-טוק ועוד).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • מסרים מידיים ברשת
<p>שירות ייחודי של הודעות אישיות, שמהווה תחליף מלא לדאר הכתוב וגם להודעות טלפניות. נראה ששירות זה מאבד את הייחודיות שלו לאור התפתחות כלי התקשורת של מסרים בינאישיים וציבוריים, אך תמיד יהיה שירות שכזה, גם אם לא במאפייני הדוא"ל היום.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • דוא"ל – דאר אלקטרוני
<p>נגזרות שונות של היישומים הנ"ל ברשת, שהופכים יותר ויותר לחלק מרשת חברתית. ראו למשל "רשימה" ב"שטח שלי" בסביבת Live@edu, או ברשת פייסבוק, כמו גם באדי-רשת Edunet ועוד רשתות חברתיות "ותיקות" יחסית): בראש דף הבית מופיע אפשרות למסר קצר "על מה אתה חושב" – שתף) כמענה לפופולריות עצומה שזוכה לה בימים אלה הטוויטר.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • כלי החלפת מסרים יעודיים ברשת
<p>כלים המאפשרים להיות מעודכן לכל מידע שנוסף במקומות נבחרים:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • כלי עדכון אוטומטיים ברשת (גם) באמצעות

6 Micromedia - <http://en.wikipedia.org/wiki/Micromedia>

<p>מסרים קצרים</p>	<ul style="list-style-type: none"> • RSS ודומיו. • דחיפה של עדכונים אוטומטיים, והודעות אודות עדכונים ברשת החברתית • עדכונים לאתרים ברשת באמצעות מסרים ויזואליים מיקרומידאלים כמו QR code – ידוע גם בשם תיוג בניידים- mobile tagging. מדובר ב-ברקוד (barcode) דו ממדי, המופיע בפרסומות, שלטי חוצות, כרטיסי ביקור וכד', שצילום שלו ע"י טלפון/ סורק ופענוח מידי, מפנה אל האתר שהוא מייצג- כלומר הפניה פיזית חכמה אוטומטית למידע ברשת, כמו גם לעדכונים.
--------------------	--

יישומים מוכרים של מיקרובלוג מתפרסמים כפטריות אחרי הגשם והעיקריים שבהם, שמשכו את העין כיום (אפריל 2009) מפרטים להלן, כשאנו יודעים שיש עוד, ורבים כאלה נראה בעתיד הקרוב:

<ul style="list-style-type: none"> • Twitter - טוויטר http://twitter.com 	<p>יפורט להלן בהרחבה</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Yammer – יאמר https://www.yammer.com/ 	<p>כלי ארגוני המחבר ומשתף בין אנשים בתוך החברה/ הארגון, כחלק מניהול המידע הארגוני.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Shout'Em ("צעק להם" –סלנג) http://shoutem.com/ 	<p>שרות המאפשר ליצור רשת מסרים פרטית משלך, עם כתובת ייחודית, לשימוש ציבורי או פרטי-קבוצתי</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Edmodo http://www.edmodo.com/ 	<p>רשת תקשורת ייעודית לחינוך: למורים וללומדים. רשת לקיום הוראה-למידה, באמצעות מסרים קצרים שיכולים להכיל הפניות, קבצים והודעות.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • twiHaiku טוויטר-פיוט http://www.makeliterature.com/twihaiku/twitter-poetry 	<p>שירות א-לה-טוויטר המאפשר להתחלק במחשבות, רגשות, השקפות ורעיונות אודות כל דבר בתנאי שזה מעשה בשירה קצרה ממש (140 תוים) (פרוש המושג הייקו Haiku: סוגה בשירה היפנית, שירה קצרה של 17 הברות ב-3 שורות 5-7-5 בהתאמה).</p>
<ul style="list-style-type: none"> • StockTwits - טוויטר השקעות http://www.stocktwits.com 	<p>מועדון השקעות – רעיונות, טיפים ומידע להשקעות.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • אדיורשת – מיקרובלוג בחינוך http://edureshet.shoutem.com 	<p>מיקרובלוג בחינוך בעברית מלאה. (קשור לרשת החינוכית edunet שקיימת גם בעברית) – צרוף של Edunet עם Shoutem (ראה כאן למעלה בטבלה זו) - אפליקציה לשימוש מידי בכתה!</p>
<ul style="list-style-type: none"> • ועוד... 	<p>מסרים ("רשומה") ברשתות חברתיות וכלי שיתוף קיימים</p>

הטוויטר כהתגלמות מיקרובלוג

"הטוויטר הוא הטלגרף של הווב 2.0"⁷ כתב [ניקולס קאר](#) **Nicholas Carr**, סופר וטכנולוג המצוטט גם בדף הבית של טוויטר. אך כפי שנראה הוא הרבה יותר מטלגרף, כי המסר הקצר (המברק שנגוז לפני שנים ספורות בלבד) שקבלנו, יכול להכיל מידע רב בהרבה ממספר התווים. זהו שירות מסרים ברשת חברתית ייעודית, מבוסס רשת כמו גם חפיץ טלפוני-סלולרי, מחשב אישי, מחשב שולחני וכל חפיץ (גאדג'ט) אחר המשלב בין מחשוב לרשת ו/או לסלולר. השימוש הנפוץ ביותר באמצעותו הנו כתיבת מסר קצר (עד 140 תווים – אותיות כולל רווחים) ברשת ולחילופין בסלולר כ-SMS. המסר שנכתב מפורסם בדף האישי של המשתמש שברשת, שבעקרון נצפה על ידי כל אחד שבחר ברגע נתון לצפות בו, וכל מי שעוקב אחריו- "המעריצים" (Followers) מקבל התרעה שזה עתה יצא מסר חדש לרשת אצל זה שהם עוקבים אחריו (Following). בשילוב עם שירות זה, קיימים מספר כלים נוספים, המעבים את הטוויטר וציוציו למשהו מגוון יותר: שליחת תמונות, חיפוש מתקדם, ועוד כלים המאפשרים צירוף הפניות ולקבצים, כולל קול ותמונות שברשת האינטרנט שיפורטו כאן בהמשך.

הרציונל העומד אחרי המיקרובלוג (והטוויטר בפרט) הנו:

(1) רשת מסרים חברתית פתוחה לכל, עם אפשרות להגדרת עוקבים, נעקבים או הגבלת הגישה.

(2) תמצות המסר לעיקר בלבד במספר משפטים קצרים או במיקרו מדיה (תמונה, קול)

(3) פרסום כל דבר ללא הגבלת תוכן או מהות (הנפוץ ביותר: "מה אני עושה עכשיו").

היתרון בשימוש באופן זה על שימוש בכלי מסרים אחרים (שפורטו כאן למעלה), הוא באפשרו העדכון בכל זמן, כמעט מכל מקום, באמצעות מגוון חפיצים (גאדג'טים) המשרתים ממילא את המשתמש, כמו טלפון סלולרי, מחשב נייד, מחשב כף-יד, מחשב שולחני וכד', וחפיצים אחרים.

משמעות המגבלה של 140 תווים⁸ היא שמדובר בהתמקדות בעיקר המסר, שאותו יש לשתף עם האחרים. העקרון הפסבדו פילוסופי שמנסים לנכס לכך הוא מיותר, ומעודד יותר רדידות מאשר העמקה. נכון שיש טעם בתמצות ובהתמקדות בעיקר הדברים, אך להפוך תמצות לאידיאולוגיה, ובכך להירתע מפרוט והעמקה - מופרך מיסודו.

יש לראות באופן זה של תקשורת כמשלים, כתוספת לכלים המאפשרים לשיתוף הציבור במידע האישי בזמן אמת, ובשום אופן לא ככלי היחידי לשם כך.

אל הטוויטר הבסיסי מצורפים כלים נוספים, המעשירים את היכולויות של כלי זה, ומאפשרים להעביר מידע מגוון יותר מכתוב. הכלים המרכזיים כיום (וודאי יצורפו אפליקציות נוספות בהמשך) הם:

- "ציוץ" בתמונות במקום בטכסט כתוב כמו [SnapTweet](#)⁹ או [TwitPic](#)¹⁰.

7 http://www.routhtype.com/archives/2009/04/dot_dash_dot_da.php

8 למרות ההילה והרושם העשוי להתקבל - מספר זה, 140 תווים, איננו מספר זהב, אלא החלטה שרירותית. יש מספר יישומים אחרים עם מספר שונה של תווים (SMS למשל 160 תווים להודעה, ויש התחכמויות לא מציאותיות של יישומים עם 25 תווים וכעוד), אך בכל מקרה מדובר על מספר עשרות תווים בלבד.

9 <http://snaptweet.com/>

10 <http://twitpic.com/>

- כלי מעקב רצוף בשולחן העבודה [Tweetdeck](#)¹¹ בכל המתרחש בטוויטר בפן האישי, כפי שאופיין מראש.

שפת המסר

מאפיין נוסף וחשוב, הוא התפתחות שפת קיצור, שזולגת מהמסרים המידיים בסלולר SMS, בגלל מגבלת מספר המילים שניתן לשלוח, וכתבתם המסורבלת יחסית במקשי הטלפון. ללא התנסות ושהייה במרחב הציפויים (twitter באנגלית) הללו, לא ניתן להבין את הסוגה השפתית הנוצרת של המסר המתומצת, האופייני לכל שפה ושפה כמו גם בקרב חבורות מקוונות מקומיות. למרות ההתלהבות האקדמית בעניין, נראה שחקר תופעה זו משמעותית לעתיד רחוק יותר, והתיחסות אליה כיום מומלצת רק לקבלת התופעה, ולא נראה שניתן עדיין לשרטט באופן משמעותי את השפעותיה על השפה, ההתנהגות ואופני החשיבה של דובריה.

השימוש בטוויטר

השימוש בטוויטר ודומיו הוא פשוט. לחסרי הביטחון שביננו בשימוש בטכנולוגיה עכשווית - ניתן להיעזר במדריכים שונים שברשת, כמו [ברוכים הבאים לטוויטר: מדריך למתחילים](#)¹² (עברית), אך מומלץ להבין את העקרון, ולהתנסות (מה כבר יכול להיות?...) והשאר יזרום ממילא:

- ❖ יש להתחיל בהרשמה ב- <http://twitter.com> ליישום כרשת חברתית לכל דבר ועניין. ניתן גם לעצב את הדף האישי, ולנקוב בפרופיל רצוי, כולל תמונה.
- ❖ שליחת מסר טכסטואלי קצר "מה אני עושה עכשיו" להבנת העקרון. שימו לב: ניתן לכתוב את המסר בכל שפה מקובלת, גם בעברית. לא ירחק היום בו הטוויטר ככלי יופיע גם בעברית מלאה.
- ❖ איתור חברים. איתור החברים המצוי כיום בו אינו יעיל. מומלץ להשתמש בשירות הייעודי לשם כך - <http://search.twitter.com>. בחר אחרי מי אתה מעוניין לעקוב ברציפות (לקבל עדכון בכל עדכון שהוא עושה) תחת השם - **Following** (קבוצת המשתמשים אחריהם אתה עוקב), להבדיל מ- **Followers** העוקבים אחריך (בחרו לעקוב אחריך). שימו לב: הרבה ידוענים ופוליטיקאים רשומים שם לשם פרסומם האישי, כמו גם חברות מסחריות לשם פרסומת והפצת מוצרים. כמו כן, לא מומלץ להיענות אוטומטית לכל מעריץ-עוקב. תמצאו מהר מאד שהרוב הם חברות מסחריות או אנשים עם אינטרסים מסחריים לפרסום מוצריהם. אגב, ניתן לחסום גם עוקב, שלא יוכל לעקוב אחריך.
- ❖ אפשרות להתייחסויות אישיות ולמסרים אישיים (**Direct Messages**) לחברים שבחרתם ו/או כאלה שבחרו בכם ושלחו לכם **מסר אישי**.
- ❖ עדכון אפשרות לשלוח ולקבל עדכונים בסלולר שלך, או חפיץ אחר - **Device Updates**.
- ❖ עדכון אוטומטי גם באמצעות RSS. להיזהר עם שירות זה, מפני הצפה של מסרים לא רלוונטיים לכם.

¹¹ <http://www.tweetdeck.com/>

¹² אהוד קינן, YNET, 12.4.2009 ברוכים הבאים לטוויטר: מדריך למתחילים <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3697641,00.html>

- ❖ לשים לב לעדכוני הכלים והרשתות הפועלות על שירותי הטוויטר. הם המופיעים בדף השער כמו גם בדף האישי שלך. מתווספים חדשות לבקרים. יש לצפות שבפועל הם יהפכו את הטוויטר לעוד רשת חברתית מצויה, וכל רשת חברתית מצויה תהפוך גם לרשת מסרים קצרים.
- ❖ לשים לב לרשתות מבוססות טוויטר במגוון נושאים מקצועיים ואישיים, החל מהשקעות, חינוך, שירה ועוד רבים שיתווספו בקרוב מאד, כולל טוויטר בעברית מלאה.

ביקורת על המיקרובלוג

אין ספק שקל לבקר את המיקרובלוג. העילגות, הרדידות, הילדותיות, הרדיפה הפתטית אחר כבוד ופרסום, הסתמיות של הדיווחים הבנאליים חסרי כל משמעות ועניין, מעוררים רתיעה מוצדקת מהשיח האופנתי והתקשורתי בנושא. ביקורת ממוקדת כותב רוני שני ב- [כתבה טוויטר: שירות הטלגרף של הנרקסיסטים?](#)¹³. כמו תוכניות ריאליטי בטלוויזיה, כך גם באינטרנט; התחושה של קירבה ואינטימיות מזויפת שטוויטר ודומיו מעוררים בנו היא שמרתיעה ומקוממת. בניו יורק טיימס חשפו לאחרונה, כי רבים מהסלבריטאים והפוליטיקאים שפועלים לכאורה בטוויטר, בעצם שוכרים "מטווטרי צללים", אנשים שיכתבו עבורם את העדכונים. יתרה מכך, גם אם נתעלם לרגע מהקלות הבלתי נסבלת שבה אנחנו מוותרים על הפרטיות שלנו ועל התרומה של הניתוק וההתבודדות הזמנית, הרי שטוויטר גורם לנו להתעלם מעוד צורך אנושי בסיסי: לחוות את הכאן ועכשיו. החיים המודרניים בכלל והאינטרנט בפרט טומנים בחובם את הפיתוי לפרק את ההווה ללא יותר מזמן שבו אנו מתעדים את העבר לטובת העתיד.

"החיים בזמן אמת לא משנים רק את טבעו של הזמן ומכחידי את העבר והעתיד *Real-time*. משמיד את החלל האמיתי. מעביר אותנו מחלל תלת-מימדי ומציב אותנו בחלל הדו-מימדי של המסך. אותו 'עולם אינטימי נייד' הולך וסוגר עלינו. המימד שאנו מאבדים בדרך", כותב קאר בבלוג שלו [Rough Type](#)¹⁴, "הוא העומק".

כל זאת נכון, ויותר מכך, אך עדיין יש להביט בעיניים פקוחות על האפשרויות הטמונות בציוצים אלה כמפורט להלן.

13 <http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3705841,00.html> 24.4.2009 YNET

14 <http://www.roughtype.com>

מיקרובלוג ככלי לשימוש בארגון ובחינוך

כפי שהראנו למעלה, חשיבות המיקרובלוג מתעממת על ידי אופנה צעקנית, רהבתנית ושטחית, שללא ספק תעלם בעתיד הקרוב, והביקורת המוצדקת בעקבותיה. את מי מעניין שבראנדי (Brandie) כותבת ב-02:00 לפנות בוקר ב- 28 אפריל 2009: "אוף, לא יכולה להירדם. למה אין מה לעשות ב- 2 לפנות בוקר?..."¹⁵ וכד', או תחרות רייטינג שמעסיקה את כותרות התקשורת - למי יש יותר Followers (עוקבים/ מעריצים)¹⁶? לעומת הסתמיות באופנה חולפת זו, ניתן לנהל מידע ארגוני באופן מאד יעיל על ידי דיווח, המקפל בתוכו גם מידע נוסף, כהפניה לקובץ, תמונה וכיו"ב. חלק זה של דיווח שוטף של חברי ארגון, לומדים וכדומה, שניתן גם לעשותו כנוהל קבוע, מכיל בתוכו תרבות ארגונית מרתקת, שמשנה את פני הארגון, ואת אופן ניהול המידע הארגוני.

פעילויות חינוכיות באמצעות "ציוצים"

אספדן וטורופ (2009) במאמרו "[ציוצים לדווח על תהליך הלמידה](#)"¹⁷, כמו גם ליז דייוויס (2009) בבלוג שלה [לשילוב הטוויטר בחינוך](#)¹⁸ קוראים ועושים הלכה למעשה לתפיסה חדשה בניהול כיתה: הלומדים מחויבים לדווח כל פרק זמן נתון, כחלק בלתי נפרד משגרת הלמידה, על מה הם עוסקים ומה עסקו מהדיווח האחרון בפעילות הלימודית. הם מצרפים במסרים הקצרים המדווחים שלהם, הפניות לקבצים ולאתרים נוספים, המכילים את הפעילות האישית שלהם, כמו גם מידע שמצאו, מידע הרלוונטי לצורכיהם ולצרכי הקבוצה הלומדת. תפיסה כזו של למידה, בה יש דיווח שוטף באמצעות "ציוצים", הנותן לרפלקציה אישית ולמסגרת פעילות משקל גדול וחשוב, כמו גם איסוף וריכוז החומרים, היא שלב נוסף, יעיל ואיכותי בניהול ההוראה והלמידה. השליטה והבקרה של כל לומד על מהלך לימודיו, ע עצמו והתקדמותו, כמו גם בבקרת המורה, עולה כאן שלב, כשהסביבה המקוונת מהווה את הציר המרכזי. לצד "ציוצים" אלו של הלומדים, ישנן תגובות של המורה, כמו גם מנגנון (תורנים למשל) של קיבוץ ציוצים וחומרים רלוונטיים למקום מרכזי של למידה במרחב המקוון.

פעילויות אלה, המצויות בראשיתן, תתפוסנה חלק גדול והולך בניהול ההוראה-למידה של מורה מקוון.

---

15 Ugh...can't sleep why is there nothing to do at 2 am?!?

16 אשטון קוצ'ר ולארי קינג מתחרים על פסגת טוויטר, מאת [עודד ירון](#), "הארץ" 12.4.2009. <http://www.haaretz.co.il/captain/pages/ShArtCaptain.jhtml?contrassID=11&subContrassID=4&itemNo=1078772>

17 Elizabeth J. Aspden and Louise P. Thorpe. *Where Do You Learn?: Tweeting to Inform Learning Space Development*, EDUCAUSE Magazin vol 32 2009. <http://www.educause.edu/EQ/EDUCAUSEQuarterlyMagazineVolum/WhereDoYouLearnTweetingtoInfor/163852>

18 Liz B Davis (2009):

* *thinking.Advice for Teachers New To Twitter* (February 16, 2009)

<http://edtechpower.blogspot.com/2009/02/advice-for-teachers-new-to-twitter.html>

* *Your Brista on twitter* (April 28, 2009) <http://edtechpower.blogspot.com/2009/04/your-barista-is-on-twitter.html>

The Power of Educational Technology <http://edtechpower.blogspot.com/>

שילוב ציוצים בפורטל ניהול הוראה-למידה

כיום (יולי 2009) מתהווה כלי חדש לניהול מידע, קהילות, עסקים וארגונים באמצעות הטוויטר. מאגר עדכני, כולל הסברים מאירי עיניים תמצאו ב- [The Twitter guide book](#)¹⁹. ניתן למצוא רשתות ייעודיות כמו ה-Edmodo²⁰ שתואר כאן למעלה, שמאפשר למורים וללומדים לשתף רשומות (מסרים), הפניות וקבצים. למורה יש את האפשרות לשלוח התראות, אירועים ומטלות ללומדים. הכלי מכיל למעשה אפשרות ניהול למידה שיתופית ואישית מאד יעיל עם אפשרויות כמו אחסון ושיתוף קבצים, בקרה על פרטיות (ניהול הרשאות אישי וקבוצתי), עדכון מידי באמצעות RSS, מסרים מידיים ועדכון באמצעות SMS, לוח ארועים כתתי עם אזכור ארוע, ניהול מטלות וציונים ועוד. השילוב של דיווח שוטף באמצעות "ציוצים", המכילים גם מידע נוסף, וכולל שימוש יעיל בסלולר באמצעות SMS כולל עדכון, מהווה קפיצת מדרגה בכל הקשור לניהול שיתופיות זורמת על ידי המורה המקוון, בכתה ומחוצה לה.

מהלך ההוראה והלימודים באמצעות דיווח שוטף וסדור ב"ציוצים", חוצה איפה את גבולות הכתה אל מרבית שעות היממה של הלומד, עם עדכון מתמיד בסלולר וודאי במחשב באמצעות הרשת. יש לצפות שכל הפלטפורמות החינוכיות, מרחבי ההוראה והלמידה המקוונים, ישלבו במקדם או במאוחר את המיקרובלוג, כילק בלתי נפרד מההתנהלות המוצעת בהן.

כלי נוסף קיים, שניתן בקלות ליישום הנו [Shout'Em](#)²¹ ("צעק להם" –סלנג), שצוין כאן למעלה. שרות המאפשר ליצור רשת מסרים פרטית, עם כתובת ייחודית, לשימוש ציבורי או פרטי-קבוצתי. אידיאלי ליוזמה חינוכית שיתופית בכל נושא פדגוגי שעולה על הדעת.

כלי חדש בעברית מלאה של מיקרובלוג בחינוך הנו [אדירשת- מיקרובלוג בחינוך](#)²². קשור לרשת החינוכית edunet שקיימת גם בעברית (ראה כאן למעלה בטבלה זו). - אפליקציה לשימוש מידי בכתה, לפחות להתנסות! היתרון ברשת זו, בנוסף לעברית המלאה, היא האפשרות לצרף לציוץ באופן מידי ונגיש תמונה והפניה – אפשרות המגבירה מאד את יעילות ואיכות הפעילות עם הציוצים.

האתגריות/ בעייתיות של שילוב שירות שכזה בכתה מתמקד בחוסר האינטימיות (ההכרחית לניהול הוראה-למידה תקין), ובשירות מסחרי עם פרסומות וכד'.

לא ניתן לנהל לאורך זמן תהליך למידה תקין, אם השירות הוא ציבורי, בו כל אחד יכול להיכנס באין מפריע למהלך הדיווחים הכיתתיים. לשם כך יש לגבש תפיסת הפעלה: בתחילה עם השירותים הקיימים (לארגן מספר כינויים למורה/ ללומד – כל אחד לכתה ספציפית) ולאחר מכן לשאוף לשירות סגור (שיהיה נגיש בעתיד), בו ניתן לראות ולשלוח רק בקבוצת הלמידה הדרושה. לצורך כך על התלמיד או המורה להיות חבר במספר קבוצות נפרדות – דבר שמקשה מאד ומסרב (עם השירותים של היום) את הביצוע.

---

19 The Twitter guide book <http://mashable.com/guidebook/twitter/>

20 <http://www.edmodo.com/>

21 <http://shoutem.com/>

22 <http://edureshet.shoutem.com> (עברית מלאה)

שילוב ציוצים בהתפתחות מקצועית של מורה מקוון

כלים כאלה ניתן לשלב גם בהתפתחות המקצועית של המורים: סנונית ראשונה, שאין ספק שמבשרת להקות סנוניות שכאלה הוא טוויטר למורים [twitter for teachers](http://twitterforteachers.wetpaint.com)²³ - כלי שיתופי דמוי וויקי, המתנהל אף הוא באמצעות "ציוצים".

עדכונים בשימוש בחינוך

לשם עדכון לשימוש בחינוך, יש אחת לתקופה, לעמוד על המתרחש ולהתעדכן באמצעות חיפוש עם צירוף מילות מפתח כמו: מיקרובלוג, טוויטר, חינוך, הוראה, למידה, מורים, תלמידים וכיו"ב.

היערכות לשעת חירום באמצעות "ציוצים"

אם עד היום דובר על היערכות לשעת חירום של חברה, ארגון ומוסד, שחבריה מפוזרים ברחבי הארץ, ואף מחוצה לה (ראו מאמר [שימוש בסביבה מקוונת במערכת החינוך בשעת חירום](#))²⁴, כהיערכות ייחודית ויקרה, הרי מערכת ציוצים חינוכית פותרת זאת בנקל, שכן השילוב המנצח של פורטל בית ספרי, אתר כתתי, עדכונים שוטפים, גם באמצעות הסלולר ב-SMS, מהווה פלטפורמה אידיאלית ומתבקשת לשם כך, ואין צורך בהשקעות נוספות ובהיערכות מיוחדת, כשהמערכת משולבת ממילא בהוראה ובלמידה. בהתחשב בהשקעה להיערכות לשעת חירום, ובצורך האמיתי לקידום המורה למורה מקוון, ובית הספר לבית ספר מקוון, נראה שדוקא השקעה בשילוב ציוצים בחינוך, בעיקר בהכשרה ובפעילות, כי עלויות המערכת זניחות, כדאית גם בפן הכלכלי, שלא לדבר על קפיצת המדרגה הפדגוגית-ארגונית.

סיכום

המיקרובלוג (מסרים קצרים מוגבלים באורכם למספר קטן של תווים), ומהותו הטכנית, חברתית תרבותית. המיקרובלוג איננו אופנה חולפת, למרות הביקורת החריפה המוצדקת על התופעה החברתית-תקשורתית המלווה אותה. המיקרובלוג, ויישום "הציוצים" באמצעות היישום המוכר – טוויטר, ככלי לניהול מידע קבוצתי, ארגוני כמו גם חינוכי, הנו קפיצת מדרגה בניהול ארגון ובית ספר. השילוב של דיווחים קצרים על ידי חברי הקבוצה/ הארגון, המלווים במידע נוסף בהפניות למידע נוסף גם במדיות נוספות על מדיית הטכסט כתוב, תוך שילוב הסלולר בעדכון באמצעות SMS - מהווים תופעה חדשה, יישומית ומרתקת. שילוב "ציוצים"- דיווחים סדורים של הלומדים במהלך תהליך הלמידה, הנו התפתחות חשובה בשילוב הטכנולוגיות בחינוך אל עבר מורה מקוון, כתה מקוונת ובית ספר מקוון, שניתן ליישם כאן ועכשיו, בכלים חינוכיים, לצד הפורטל הבית ספרי.

יש לצפות שבעתיד הקרוב מאד, "ציוצים" ישולבו במהרה גם בכלי הניהול הארגוני-פדגוגי של הפורטלים החינוכיים, ככלי חינוכי במהותו, הכולל גם עדכון ב-SMS, ובכך נתקדם בעוד שלב חשוב אל עבר בית ספר מקוון.

²³ <http://twitterforteachers.wetpaint.com>

²⁴ רותם א. (2008) שימוש בסביבה מקוונת במערכת החינוך בשעת חירום <http://avrumrotem.com/avrum-S/cherum>

Edu Twitter